

דף יט

'מחלוקת בששחט שני שלישי והגרים שלישי, דרבנן סברי כולה שחיטה בעינן בטבעת גדולה...'. יש מפרשים שחכמים אינם סוברים כלל 'רובו ככולו' בשחיטה [וכמשמעות השאלה בסמוך 'מאן נימא לן דההוא רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה'] (עפ"י רשב"א ל: ומאירי. וכתב ב'חדושים ובאורים' שנראה שמדרבנן הוא, שהרי בכל התורה רובו ככולו ולא מצינו הלכה מיוחדת בשחיטה).
ויש מפרשים שאמנם אם שחט רק רוב והניח – כשרה, אבל כאן שגמר בפסול, הרי זה פוסל השחיטה כולה. ואפשר שהוא מדרבנן (עפ"י ריטב"א. וע' לב אריה. וראה באריכות בכללות הענין בשו"ת שרידי אש ח"א עמ' רב ואילך).

'מחלוקת כשהגרים שלישי ושחט שני שלישי דרבי יוסי ברבי יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום'. רש"י מפרש שאין זה דמיון גמור, כי חצי קנה פגום מצטרף לשיעור שחיטה ודי אם יוסיף עליו משהו, משא"כ הגרמה כיון שאינה במקום שחיטה, צריך שישחט שני שלישי, כלומר רוב סימנים. [ואפשר שלא כתב כן אלא משום רב יהודה דלהלן, אבל לרב הונא המכשיר הגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי, כמו כן כשר אם רק הגרים שלישי ושחט שלישי, שהרי ההגרמה שבסוף ודאי אינה מכשרת. רמב"ן].
ואולם לדעת הרמב"ן הריטב"א ור"ן גם הגרמה מצטרפת, הלכך אם הגרים שלישי ושחט שלישי שחיטתו כשרה [ולא אמרו 'שחט שני שלישי' אלא לומר שחכמים פוסלים אף באופן זה].

'הגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי... רב הונא אמר רב: כשרה, כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא. רב יהודה אמר רב: טרפה, בעינן רובא בשחיטה וליכא...'. מבואר שלרב הונא הכל תלוי בגמר רוב הסימן, אם אותו שלב נעשה בשחיטה או בהגרמה. ולרב יהודה הכל תלוי ברוב הסימן בין הכל, האם הרוב נעשה בשחיטה או בהגרמה, הן אם הרוב היה בתחילה או בסוף או למקוטעים. ופירש הריטב"א שנחלקו בפירוש לשון רבי יוסי ברבי יהודה במשנה 'מלא חוט על פני רובה' – האם משמעו על פני כל הרוב או על פני השלמת הרוב.

[ורב אסי דלשנא קמא סובר שצריך שיעשה הרוב עד גמרו בשחיטה. עתוס' ומהרש"א; ר"ה ועוד].
יש מפרשים סברותיהם בדרך זו; לרב הונא ההגרמה הריהי כשחיטה שלא בהכשר, הלכך הכל תלוי בגמר רובו של הקנה, שאם נעשה הגמר בשחיטה כשרה – כשר [כדין נקב בחצי קנה והוסיף עליו משהו בשחיטה – כשר], ואם הגמר נעשה בהגרמה – פסול. ואילו לרב יהודה ההגרמה אינה בכלל השחיטה לא להכשר ולא להטריף [כל שלא הגרים רוב סימן], הלכך צריך שיהא רוב קנה נחתך בשחיטה מלבד ההגרמה, בין שיהא הרוב בתחילה או באמצע או במפורז, שאין ההגרמה מעלה ומורדת (עפ"י שו"ת הריב"ש קצב קפו. וע"ע בלשון הראשונים כאן).

א. אעפ"י שלרב הונא הכל תלוי בהשלמת הרוב, אין להוכיח מזה לדין שחט ופגע בו נקב ששחיטתו פסולה כדברי רב יהודה להלן – משום שהנקב קדם לשחיטה ואינו פוסל, הלכך מעיקרא די בשחיטה עד לאותו מקום וכאילו נסתיים שם הקנה, משא"כ הגרים בגמר הרוב במקום שהיה טעון שחיטה – פסל [וזהו החילוק דלהלן בין פגע בו נקב לשחט ישראל וגמר גוי].
ב. שחט שלישי והגרים ששית ושחט ששית והניח – נראה שלרב הונא ודאי כשר, שהרי גמר הרוב נעשה בשחיטה [אלא שצריך שיהא ברי שלא עבר החצי בהגרמה] אבל לרב יהודה יש לעיין, שאמנם רוב עשייתו בשחיטה ולא בהגרמה, אבל הרי לא שחט בין הכל אלא חצי סימן. ולפי הסבר הריב"ש נראה לכאורה שפסול שהרי ההגרמה כמאן דליתא, נמצא שוחט בין הכל חצי. אכן אם שחט בסוף מעט יותר מששית כשר.

ג. עוד בגדרי הגרמה ובבאור השיטות בסוגיא – ע' בהרחבה בחזו"א ג, יא–יג; חדושים ובאורים ס' ד, ב–ג; [אבני נזר יו"ד כ, א].

(ע"ב) 'מאי עורף אילימא עורף ממש... אלא מאי עורף ממול עורף...'. פירש הריטב"א ז"ל: בלשון המקרא אחורי הפרצוף קרוי עורף [כדכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים], אבל בלשון חכמים קוראים 'עורף' למה שהכתוב קורא 'מול העורף', הוא מה שכנגד הצואר. ולשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד.

'אלא מאי עורף ממול עורף כדקתני סיפא כל העורף כשר למליקה'. רש"י וריטב"א מפרשים ש'כל העורף' משמע דבר ארוך וגדול, וזהו מול העורף, אבל העורף ממש אינו אלא שטח מועט. והרשב"א מפרש שלשון קטועה היא, והראיה בנויה על ההמשך: 'כל העורף כשר למליקה וכל הצואר כשר לשחיטה' – הרי ש'כל העורף' ששנו הוא מה שכנגד כל הצואר.

'אמרי בני ר' חייא: מצות מליקה – מחזיר סימנים לאחורי העורף... איכא דאמרי: מחזיר דוקא'. אין הטעם מפני שמשום מליקה לשחיטה [שהרי אמרו בסמוך שלבני רבי חייא מוליך ומביא במליקה פסול – הרי שאין צריך לעשות המליקה כשחיטה], אלא כדי שלא יעשה בה מעשה טרפה קודם עיקר המליקה שהיא חתיכת סימנים (עפ"י רמב"ן).

ולמ"ד 'אף מחזיר' משמע ברמב"ן שהטעם שכשר על אף שמוליך ומביא פסול שאין המליקה כשחיטה – מפני שהחזרת סימנים בשחיטה אינה לכתחילה, הלכך אף במליקה כשר בדיעבד [ואעפ"י שמדאורייתא אין חילוק בין לכתחילה לדיעבד, נראה הכוונה שאין זו דרך שחיטה רגילה הלכך כשר במליקה, שאין זה דומה לשחיטה]. ואולם ברשב"א (להלן בסד"ה קוצץ) משמע שהטעם שכשר בהחזרת סימנים כי סברא היא שלא גרע כאשר מקדים סימנים למפרקת שלא תיטרף בשבירה קודם גמר המליקה.

דף כ

'אמר רבי ינאי: יקבלו הרובין את תשובתן דקתני נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה... מאי לאו למעוטי מחזיר סימנים לאחורי העורף דלא'. טעמו של רבי ינאי לפסול מליקה בהחזרת סימנים, משום שאמרה תורה ממול ערפו ואם החזיר הסימנים אין זה מול העורף, שהסימנים נקראים 'צואר'. ועוד, שצריך לעשות כדרכו (עפ"י רמב"ן).

'כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר במליקה. הא פסול בשחיטה פסול במליקה למעוטי מאי... אמר רב פפא למעוטי ראשו... כגון דנקט משיפוי ראשו והגרים ואזל...'. וזה שפשוט לו יותר לפסול בשחיטה מבמליקה, משום ששאר הלכות שחיטה אינן נוהגות במליקה, דהיינו שהיה דרסה וחלדה. ואולם הגרמה פוסלת במליקה משום שמול ערפו אמרה תורה (רשב"א).

נקט כדבר פשוט ששהיה אינה פוסלת במליקה. ואין כן דעת רש"י (בע"ב ד"ה וכי) ר"ן ומאירי. וע"ע: רעק"א; שו"ת רדב"ז ח"א רנד. ובספר דבר אברהם (ח"א ב) פרש כוונת הרשב"א שאינה נעשית נבלה בשחיטה, אבל טרפה מיהא הוי אף במליקה. וי"מ כוונת הרשב"א רק במפרקת, אבל בסימנים שהיה פוסלת (עפ"י חדושי הגרד"ר ג; שלמי שמעון סוס"י מא).

'הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים בעוף, לא אמרן אלא למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה'. פרש הרמב"ן ז"ל: למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה כל פסיקת סימנים כשרה בעוף,